

آثار تربیتی عبرت آموزی

غلامرضا گلی زواره

امکان را می دهد که خویشتن را از خطر انحراف و کثی نجات دهد، راه هدایت و صراط حق را پیش گیرد، و با نگریستن به حوادث زندگی از افق بالا با بینایی بیشتری به سوی رشد و شکوفایی گام بردارد. چشم عبرت بین به ما این فرصت را می دهد که ضعفها، اختلالها و ناگواریها را بشناسیم، فرجام آنان را که با پیروی از شهوت و امیال نفسانی به ضلالت کشانده شده اند، ببینیم؛ و با شناخت این عوارض، در تعديل غرایی که چنین مصیبتیابی را پدید می آورند، بکوشیم. حضرت علی(ع) فرمودند: «برای آن کس که واقایق را با دیده عبرت می نگرد، تقو و خودنگهاداری اش موجب جلوگیری او از غوطه ور گردیدن در شهوت خواهد شد».

شخصی که این بصیرت را به دست می آورد، نسبت به شرایطی که در اختیار دارد هوشیارتر می شود، عمر محدود خویش را غنیمت می شمرد، به سازندگی درونی می پردازد، و به صلاح و نیکی روی می آورد. ضمن آنکه این حالات برای خودش برکاتی دارد، جامعه را بهره مند خواهد کرد. قرآن از حقجویان و پویندگان طریق هدایت می خواهد که با چشم عبرت بین خود به باطن زندگی دنیا. که آخرت است - توجه کنند و از آن غافل نباشند. و نیز، در نفس خودشان، خلق آسمانها و زمین، و آنچه بین آنهاست تفکر کنند، و بصیرت خویش را به این امور بستنده نکنند؛ بلکه در زمین سیر کنند و به فرجام کسانی بنگرند که توان و قدرت بیشتری داشتند و به عمران

به نظر برقی، عبرت گرفتن به معنای گذشتن از حالی به حال دیگر است. عده ای نیز می گویند که عبرت گرفتن، گذری از آنچه دیده و یافته است، به آنچه که باید بدان برسد. راغب در مفردات خود، عبرت را حالتی دانسته است که طی آن از معرفت محسوس، به معرفت غیرمحسوس نایل گردیم. به عبارت دیگر، عبرت آن است که از ظاهر چیزی، به باطن و اصل آن واقع شویم. می توان این لفظ را چنین تعریف کرد: با دیدن باشیدن مسئله ای، شخص مفاهیمی درس آموز را یاد بگیرد، و در زندگی خود به کار بندد. اساس این مفهوم یا شیوه، آن است که هوگونه حادثه یا ماجراهی که در گذشته روی داده است یا در حال حاضر رخ می دهد، فقط به زمان خودش تعلق ندارد، بلکه امکان دارد بر اساس اصل علت و معلوم با ظهور علتی مشابه آن در آینده رخ دهد. در واقع، اتفاقات گذشته به دلایلی روی داده اند، که می توانند با تأمین شرایط دوباره به وقوع بپیوندند. شخص عبرت بین و اهل بصیرت از طریق این شیوه، گذشته و حال را چراغ زندگی آینده قرار می دهد. در ک شرایط، شناخت آثار مثبت و منفی حوادث، توان تفسیر و تعبیر آنها، قدرت رزف اندیشه در امور، در ک امور مشابه و تضادها و نیز توان تصمیم گیری و اتخاذ روشی سعادت آفرین در آدمی، به او این امکان را می دهد که در برنامه زندگی خود تجدید نظر کند و خود را از سقوط و هلاکت نجات دهد. عبرت آموزی و باز بودن چشم عبرت و بصیرت، به صاحبش این

الى، به قشر، زمان یا مکان خاصی مربوط نیست. هر انسان مکلفی، در معرض ابتلای الى است. به نظر دقیق فرد بصیر که چشم عبرت بین او باز است، هر لحظه‌ای از عمر، با این امتحان سپری می‌شود و شکست و پیروزی آدمی، در لحظه‌ای لحظه پرونده اعمال ثبت و ضبط می‌گردد. «احسب الناس ان يترکوا ان يقولوا آمنا و هم لا يفتنون» [عنکبوت / ۲]. (آیا مردم می‌پندازند همین که گویند ایمان اور دید رها می‌شوند و آزمایش نمی‌شوند).

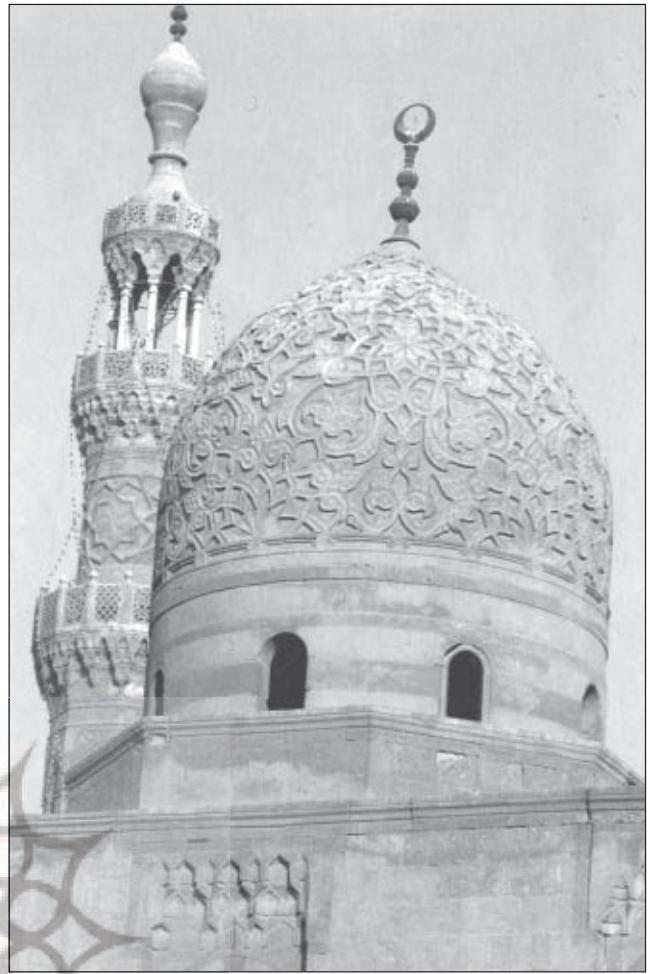
صدق و کذب ایمان انسان، درگیر و دار امتحان الى معلوم می‌شود. گاهی، ابتلا در مقام نیت و درون افراد است. در مواقعی نیز ابتلا، اعمال و رفتار آدمی را دربرمی‌گیرد. چشم عبرت بین بدقت و با ژرفای اندیشه مشاهده می‌کند که امتحان هر کس بر حسب درک، معرفت و موقعیت فردی و اجتماعی، و نیز شخصیت روحی و معنوی افراد متفاوت است. گاهی امتحان الى در قالب سختیها، محرومیتها و مصیبیها بروز می‌کند، و گاهی نیز در لباس نعمت بروز می‌نماید.

۲. سختیها و بلاها

چشم ظاهربین سختیها و ناراحتیها را آفت ناگواری برای زندگی عادی تصور می‌کند، و وجود چنین ناراحتیهایی را در زندگی افراد دلیل بر گرفتاریهای آنان می‌داند. اما از نظر اهل بصیرت، حکمت الى اقتضایا می‌کند که مردم به رنجها و دشواریهای دچار شوند تا زمینهٔ مساعدتری برای رشد و گسترش هدایت در آنان پدید آید. همچنین، سختیها زمینهٔ را مساعد می‌کنند تا انسان به نیازمندی خود واقف شود، و خصوص قلبی او افزایش یابد. این احساس نیاز، توجه آدمی را به سوی درگاه الى جلب می‌کند، و آمادگی روانی افروزنتری برای پذیرش دعوت فرستادگان الى فراهم می‌شود. این حالت، داروی خوبی برای گرفتاران قساوت قلب و مبتلایان به دام هوی و هوس است.

۳. وفور نعمت

افراد عادی تصور می‌کنند، وقتی خداوند به قومی نعمت و آسایش فراوانی داده، از باب رحمت، توجه خاص و عنایت ویژهٔ حق بوده است. اما، وقتی چشم عبرت بین باز باشد، احساس می‌کنند که وفور نعمت و آسایش در زندگی برخی اقوام و ملل نه از باب رحمت، بلکه از باب قهر و غضب الى است. غوطه‌ور شدن در رفاه و لذات دنیوی، دلها را به سوی غفلت می‌کشاند و مقدمات کفر و عصيان را فراهم می‌کند. بدین ترتیب، جامعه‌گام به گام به سوی سرنوشت تاریک و زیانبار خود نزدیک می‌شود. زمانی که ظلمت فساد بر آن جامعه مستولی شد، عذاب الى بر آن نازل می‌شود. قرآن در این باره می‌فرماید: «ثم بدلنا مکان السیئة الحسنة حتى عفوا و قالوا قد مس آباءنا الضراء و السراء فاخذناهم بعنة و هم لا يشعرون» [اعراف / ۹۵]. (سپس جای سختیها را به خوشی تبدیل کردیم تا شمارشان افزون شد و گفتند: آن سختی و خوشی، بعد از آن به پدران ما هم رسید. سپس ناگهان آنان را

مسجد خایربک، قاهره، مصر

زمین پرداختند، اما به دلیل آنکه با انحراف از مسیر حق به خویش ستم کردند، آثار خوبی به یادگار نهادند و نامشان با بدی و نفرت از آنان ثبت گردید [روم / ۱۵-۶]. عاقبت کسانی که مرتکب کارهای بد شدند، بسیار ناگوارتر است، زیرا اینها آیات خدا را کذب پنداشتند و مسخره کردند. در خطابی از خدای متعال به حضرت عیسی (ع)، آمده است: «ای عیسی! خوب تفکر و تعقل کن. به اطراف زمین نظر بینداز و بین ستمکاران چه عاقبتی داشته اند» [اعلام الدین، ۲۲۳]. نیز حضرت علی (ع) فرمودند: «بندگان خدا! از عبرت‌های سودمند موعظه بپذیرید و از آیات درخشان خدا عترت بگیرید» [نجف البلاغه، خطبه ۸۵]. و در فرمایش دیگری فرمودند: «از گذشته دنیا بر آنچه باقی مانده است عترت بیاموز، زیرا پاره‌ای از دنیا به قسمت دیگر شباخت دارد. و پایان دنیا به آغاز آن وصل است و تمام پیکره آن، از هم گستنی و جداسدنی است [نجف البلاغه، طوائف الحكم]. همه کس نمی‌تواند از طریق عترت به تربیت خود بکوشد، بلکه این ویژگی چشم باز، عقل سالم، قلبی خالص و دلی بیدار می‌خواهد.

امور عترت آموز

۱. سنت امتحان و ابتلای الى
با چشم عترت بین می‌توان متوجه این حقیقت شد که امتحان

عبرت، به چنین سنتی توجه دارند، توصیه های قرآنی را در این باره رعایت می کنند [آل عمران / ۱۷۸ و اعراف / ۱۸۲ - ۱۸۳].

۶. اعمال قدرت به وسیله خداوند

خداوند بر حسب نیات، اعمال و مقاصد افراد جامعه، مقلب قلوب و تحول آفرین در دلهاست. اما، گاهی خداوند خود طبقات جامعه را هم تغییر می دهد. گاهی، خداوند در اهداف جامعه ای چنان تحول می آفریند، که باید آن را از امور غیبی تصور کرد. امام خمینی(ره) این تحول آفرینی را در جامعه اسلامی ایران، به نحو جالبی بیان کرده اند: «... چگونه در ظرف سالهای محدود از بطن این جامعه، که خود نیز اگر معیارهای عادی را حساب کنیم باید کمک به فساد کند (به دلیل عفونت رژیم ستمشاھی که فضا را مسموم کرده بود)، یک همچون جوانان سرشمار از معرفت الله و سرپا پا عاشق لقاء الله و با تمام وجود داوطلب برای شهادت و جان نثار برای اسلام بسازد؟ جز دست غیبی و دستگیری الهی و تصرف ریوی، با چه میزان و معیار می توان تحلیل این معما کرد» [مجله حضور، شماره ۱۹، ۲۱].

۷. مرگ و میر

مرگ افراد باید برای ما درس عبرت باشد. حضرت علی(ع) در خطبهٔ بیستم نیج البلاعه با تمام محبت و علاقه از مردم می خواهد از مرگ مردگان و آنچه در ساعت مرگ و پس از آن برای آنان

مسجد سوگون تان (سلیمان، امین)، تورفان، ایالت سین کیانگ، چین

فروگرفتیم در حالی که غافل بودند).

۴. مجازات اقوام منحرف

بصیرتی درونی نیاز است تا انسان از ورای حوادث: تاریخی و طبیعی، و برخی نبردهای قومی، مشاهده کند اقوامی به سبب تخلف از سنت الهی مجازات شده اند. خداوند وقتی بیند که قومی در انحطاط فرو رفته است و امیدی به بازگشت او نمی باشد، مهلتش نمی دهد و هلاکش می کند. این نابودی به وسیله عذاب آسمانی، در اثر حوادث میب طبیعی یا به دست انسانهای دیگر انجام می شود. گاهی عذاب الهی آنچنان شدت دارد، که اثری از آن قوم باقی نمی گذارد. پس، هرگاه قومی غیرقابل اصلاح باشد و ادامه حیاتش برای بشریت جز خسارت و بدینختی چیزی به همراه نیاورد، انهدام کامل آن به حکم قادر حکیم سرنوشتی محروم است.

۵. امدادهای الهی

در برابر دعوتهاي آسماني، مردم دو دسته می شوند: عده ای به ندای حیثیت پاسخ مثبت می دهند و هدایت الهی را می پذیرند. دسته ای دیگر، عناد می ورزند و به زندگی دنیا اکتفا می کنند. خداوند هر دو دسته مزبور را در رسیدن به خواستهای خود امداد می نماید. اهل بصیرت مشاهده می کنند که هر کس متاع زودگذر دنیا را طالب است، از همین نعمتهای موقت برخوردار می شود و به مقصد می رسد. اما، عاقبت چنین افرادی دوزخ است، که با نکوهش و سرزنش به آن وارد می شوند. خداوند به آن که طالب آخرت است، کمک می کند و از سعی و تلاش او هم قدردانی می کند. سنت الهی این است که هر کس با اراده و اختیار خود، راه حق یا باطل را برگزیند. آنان که با صدق و اخلاص در طریق حق قدم نهند، توفیق الهی را نصیب خویش ساخته اند. برای مؤمنی که قصد صواب دارد، بواثر لطف الهی اسباب و عوامل تحقیق آن نیت خیر آماده می گردد، و موافع از سر راه برداشته می شود. گاهی، امدادی الهی به شکل حالتی غیبی و باطنی اهل ایمان را شامل می شود، و کارهای دشوار به اتکای آن آسان می گردد. اما آنان که راه باطل را انتخاب کرده اند، رفته رفته به سوی باطل سوق می یابند و به قعر دره هلاکت نزدیک می شوند. البته، خداوند از باب لطف، گناهکاران را مهلت می دهد تا از خواب غفلت بیدار شوند و به سوی خدا بازگردند. اما، عده ای که نافرمانی عادتشان شده است، به گناه کردن ادامه می دهند. آنگاه، بر حسب سنت الهی باز هم به آنان مهلت داده می شود تا روز به روز بر گناهانشان افزوده و عذابشان دردناکتر شود. این سنت که از مصادیق مکر الهی شمرده می شود، امکان دارد همراه با تجدید نعمتی پس از نعمت دیگر هم باشد. فقط اهل بصیرت و

به افراد جوان بنگرید و مشاهده کنید که چگونه به تدریج روزگار شادابی و شباب را پشت سر می‌نهند، و روزهای پیری و خمیدگی را انتظار می‌کشند. قرآن در این باره می‌فرماید: «و من نعمه ننکسه فی الخلق افلا يعقلون» [یس / ۶۸] (هر که را عمر دراز دهیم، در خلقت او دگرگونی ایجاد کنیم. پس چرا تعقل نمی‌کنند). چه بدیخت و بیچاره‌اند، کسانی که دوران توانایی را در غفلت و ضلالت به سر می‌برند.

به پیرها هم که نگاه کنیم، حقیقت دیگری را می‌بینیم. اینان در گذشته، آدمهایی سرزنشه با آرزوهای دراز، امید فراوان و برنامه‌های گوناگون بودند. و اکنون، ناتوان و درگیر با بیماریهای گوناگون، لحظه به لحظه به مرگ نزدیک می‌شوند. پس باید چشم عبرت خویش را بگشاییم، و از عمر خویش برای شکوفایی معنوی و رشد فکری و اخلاقی ببره گیریم تا دچار خسaran نشویم.

۹. فراز و فروود

در تحولات سیاسی - اجتماعی، برخی افراد بر حسب لیاقت‌ها و شایستگیها و عده‌ای نیز از طریق قدری و قدرت، مقامات بالای را به دست می‌آورند. اما، هیچ‌کدام بر سریر قدرت نمی‌مانند و مدتی کشید که آفتاب اقتدارشان غروب می‌کند. فقط، کسانی که از این مقام حسن استفاده را کرده، به وسیله آن حقی را به صاحبیش بازگردانیده، عدالت پیشه کرده و به ترویج فضایل و مکارم در جامعه پرداخته‌اند، به هنگام کناره‌گیری از قدرت احساس غبن و خسaran نمی‌کنند. صاحب مقام و منصب، به این دو موقعیت به چشم بصیرت و عبرت می‌نگردد. پس، باید از این خصوصیت پند پذیرید، دست به تجاوز و تعدی دراز نکند، و تصور ننماید که در آن منصب تا ابد باقی خواهد ماند. امام خمینی(ره) خطاب به مسئولان نظام فرمودند: شما هر مقامی هم پیدا کنید، از مقام رضایخان و فرزندش بیشتر نخواهد شد. از این حوادث تاریخ عبرت بگیرید. همچنین، دولتها و سران اقوام، قبایل و احزاب باید از اختلافها و تفرقه‌ها درس عبرت بگیرند. به فرموده امام خمینی(ره) ما باید از این که دشمنان سلطه پیدا کردند، تفرقه‌انداختن، مسلمانان را ضعیف کردند و بر جوامع اسلامی غلبه نمودند، عبرت بگیریم [مجموعه مقالات کنگره بررسی اندیشه و آثار تربیتی امام خمینی(ره)، ۴۷۲-۴۷۳].

۱۰. بهار و خزان زندگی

فصل بهار، رستاخیز طبیعت و مثالی از رستاخیز عظیم انسان و جهان است. رسول اکرم(ص) فرمودند: «هر وقت بهار را دیدید، بسیار از قیامت یاد کنید».

این بهار نوز بعد برگریز

hest برهان بر وجود رستاخیز

در بهاران سرّها پیدا شود

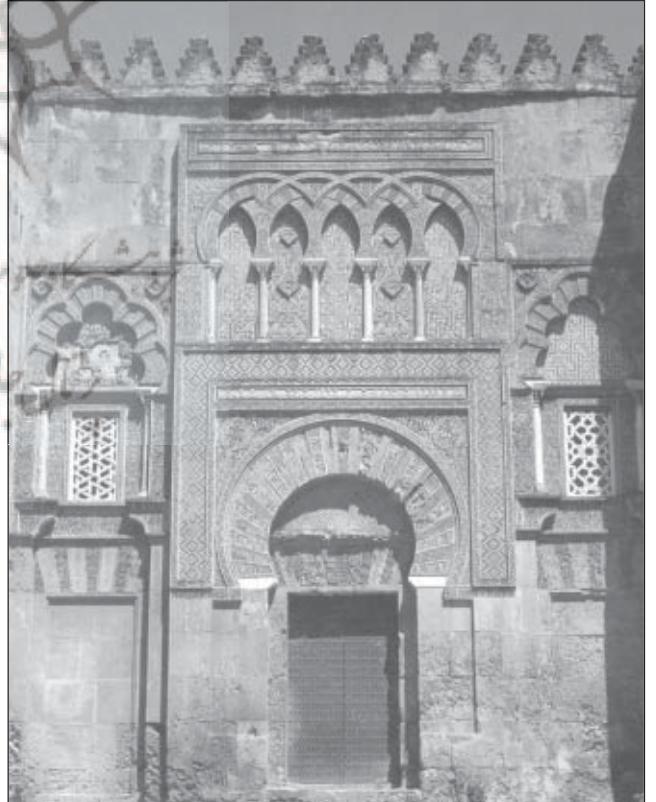
هر چه خورده است این زمین رسوا شود

رازها را می‌کند حق آشکار

اتفاق افتاده است، جداً عبرت بگیرند. آن حضرت می‌فرمایند: «اگر به چشم بینید آنچه را که مردگان شما به چشم دیدند، هر آینه غمگین می‌شوید و زاری می‌نمایید. آن وقت است که تمام اوامر و نواهی انبیا را می‌شنوید و پیروی می‌کنید. اما آنچه را که رفگان دیدند، از نظر شما پنهان است. به همین خاطر، در عمل، اخلاق و عقیده عقب افتاده اید». مدت عمر و زندگی را از شما پنهان داشته، و از آثار گذشتگان برایتان عبرت نهاده است. از لذت و بهره‌ای که از دنیا بردنده و از طول مدت و فراخی که قبل از گلوگیرشدن ریسمان مرگ نصیب آنها شده بود، بیچاره انسان که در گرو گورستان داده شده، در خوابگاه قبر تنها مانده، گزنده‌های خاک و مار و مور پوست نتش را پاره کرده‌اند. و شدت و سختی مرگ تازگی پوستش را پوسانیده و از بین برده‌اند. جسدش پس از طراوت و تازگی تغییر یافت، و استخوانها بعد از استحکام پوسید و جانها در گرو بارهای گران گناه و معصیت بماند. این زمان است که این بیچارگان به تمام اخباری که انبیا و قرآن نسبت به بعد از مرگ داده بودند، یقین حاصل نمودند. اکنون، ای بندگان خدا! فرصلت را غنیمت شمرید تا وقتی که ریسمان مرگ رهاست و گلوپستان را نگرفته و روح در بدنتان هست، برای آخرت فکری کنید و برای زاد آخرت قدمی بردارید».

همچنین در خطبهٔ ۲۱۲ نهج البلاغه، حضرت علی(ع) هشدارهای آموزنده‌ای درباره مرگ و اهل گورستان ارائه کرده‌اند.

۸. پیری و جوانی

مسجد جامع قرطبه، کوردوبا، اسپانيا

هر حال، احتیاج آدمی به آنان، مانند نیاز یک بیمار مشرف به موت به دارو و درمان است. امام سجاد(ع) فرمودند: «هلاک و تباہ شد، آن کسی که راهنمای حکیمی ندارد» [مجلسی، بحارالانوار، ج ۱۵۹، ۷۸].

از امام صادق(ع) روایت شده است: «به جستجوی صالحان پرهیزگار بپرداز، و شرف مصاحبت با آنان را به دست آر؛ هرچند در اعماق ظلمات زمین باشند، و هرچند تمام عمرت در راه این طلب به پایان برسد، چه آنکه خداوند در روی زمین بعد از پیامبران، بشری برتر از آنان نیافریده و نعمتی چون نعمت توفیق مصاحبت با آنان به کسی نکرده است». و نیز آن امام همام فرمودند: «چه تأسف بار و غم انگیز است، دور ماندن از صاحبدلانی که قلوبشان مملو از نور گردیده است... تنها با خدا مأنوسند و از هرچه که مایه انس و آسایش دنیاپرستان است، گریزانند». و نیز در ادامه این فرمایش ارزنده، افزودند: «خوشابه حال آن بنده‌ای که غبطة به حال دنیاداران خطاکار نخورده و آرزوی رسیدن به زندگی پرزرق و برق آنان را به دل راه نداده است». آنگاه می‌فرمایند: «مشمول رحمت خدا باشد آن گروهی که چراخ (روشنگر مردمند) و راهنمای گم‌گشتگان وادی جبل و ضلالتند، و به وسیله اعمال و تلاششان، مردم را به سوی ما فرامی‌خوانند» [ابن شعبه حرانی، تحف العقول، ۲۲۱].

اینان براستی انسانهای منوری اند که زوایای تاریک را روشن می‌کنند. سبب این ویژگی آن است که چون جانشان به منبع نور اتصال دارد، آنچنان شده اند که ابواب افاضات خداوندی به فضای قلبشان باز می‌شود؛ چنانکه رسول اکرم(ص) فرمودند: «من اخلاص لله اربعین یوماً فجر الله ینابیع الحکمة من قلبه على لسانه» (هر که چهل روز اعمال خود را مخلصانه برای خداوند انجام دهد، پروردگارش چشم‌های حکمت را از قلبش می‌جوشاند و بر زبانش جاری می‌سازد) [مجلسی، بحارالانوار، ج ۷، ۲۴۹]. در قرآن کریم آمده است: «و جعلنا له نوراً يمسي بـه فـي النـاس» [انعام ۱۲۲]. این بیداردلان در بین مردم نورافشانی می‌کنند، رفتارشان نور است و انسان را به یاد خدا می‌اندازند.

منابع:

۱. آمدی، عبدالواحد بن محمد، غرالحکم و درر الكلم
۲. ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، تحف العقول
۳. مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار
۴. مجلهٔ حضور، بهار ۱۳۷۶، شماره ۱۹
۵. مجموعه مقالات کنگرهٔ بودرسی اندیشه و آثار تربیتی امام خمینی
۶. مطہری، مرتضی، زندگی جاوید یا حیات اخروی
۷. فلسفی، محمدتقی، جوان از نظر عقل و احساسات

چون بخواهد رُست تخم بد مکار اما، وضع به همین منوال باقی نمی‌ماند. به دنبال این بهار، خزانی است؛ تا آنکه باز طبیعت در آستانهٔ رستاخیز خود قرار می‌گیرد. و همین نظام مرگ و زندگی، همه ساله در طبیعت جریان دارد. چشم عبرت بین از همین نظام محسوس، یک نظام مرگ و زندگی کلی و برتر را استنباط می‌کند که اگرچه غیرمحسوس است، اما مسلم می‌باشد و خارج از مجموعهٔ نظام آفرینش نیست [مطہری، زندگی جاوید یا حیات اخروی].

۱۱. دقت در واقایع شخصی

مطالعه و دقت در واقایع شخصی، مایهٔ عبرت و منبع کسب تجربیات است. حضرت علی(ع) می‌فرماید: «خردمند کسی است که از تجربیات زندگی پند و سرمشق گیرد» [مجلسی، بحارالانوار، ج ۱، ۵۳]. و نیز ایشان فرمودند: «انسان عاقل از واقایع دیروز خود عبرت می‌گیرد، و آن را در زندگی مایهٔ پشت گرمی خویش قرار می‌دهد» [آمدی، غرالحکم، ۶۷۸]. تجربه، یکی از عوامل پرورش عقل و هوش است. تجربهٔ توأم با عبرت و بصیرت از راههای روشن رسیدن به واقعیت است. نظر اشخاصی که از حوادث زندگی عبرت گرفته و تجاری اندوخته اند، به مراتب ارزنده‌تر از رأی اشخاص خام و محروم از بینایی درونی است [فاسفی، جوان از نظر عقل و احساسات، ج ۱، ۲۲۶ - ۲۲۷].

باران بیداری

حضرت علی(ع) می‌فرمایند: «چه بسیار اموری، که مایهٔ اعتبارند و مردم از آن غافلند». کسی که از این حوادث عبرت نمی‌گیرد، یا دچار نایابی در دیدهٔ عبرت بین شده تا عوارضی چشم مزبور را دچار کدورت کرده است که باید به معالجه آن پردازد. بی‌تردید، در نخستین و هلهٔ آیات قرآن، روایات و توصیه‌های انبیا و اولیا، داروهای مؤثری به شمار می‌روند تا این چشم خوب شود و فرد بتواند از خواب غفلت بیدار گردد. طبیانی هم در جامعه هستند، که به بیداردلان هوشیار و بندگان صالح حق معروفند. اینان ابتدا به تهدیب نفس پرداخته و راههای نفوذ شیطان را به فضای قلب خود بسته اند؛ سپس، به دستگیری از بندگان ضعیف خدا و نجات آنان از نایابی چشم عبرت بین مبادرت کرده اند.

یکی از راههای مؤثر در درمان بیماری غفلت که نتیجهٔ کور نفسی و بی عبرتی است، استماع مواضع معنوی از زبان آن پاکدلان و مطالعهٔ حالات و مقامات آن نیک خصلتان است. متأسفانه، وجود آن عزیزان از یک سو در هر زمان نادر است، و از سوی دیگر دستیابی به آن شخصیتی‌های کمیاب بسیار دشوار می‌باشد. به